

शोध निर्देशक
चन्देश्वर लाल कर्ण
सह प्राध्यापक

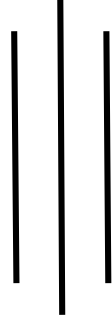
‘रामभरोस कापडि ‘भ्रमर’ को जीवनी व्यक्तित्व एवम् कृतित्वको अध्ययन’

त्रिभवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत

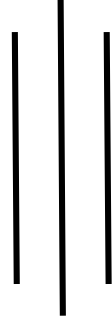
रा.रा.ब. क्याम्पस जनकपुरधाम, नेपाली शिक्षण विभागको स्नातकोत्तर

(एम.ए.) तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्र (५४०-१)

प्रयोजनको लागि प्रस्तुत

शोधप्रबन्ध

शोधार्थी

रवि कुमार साह

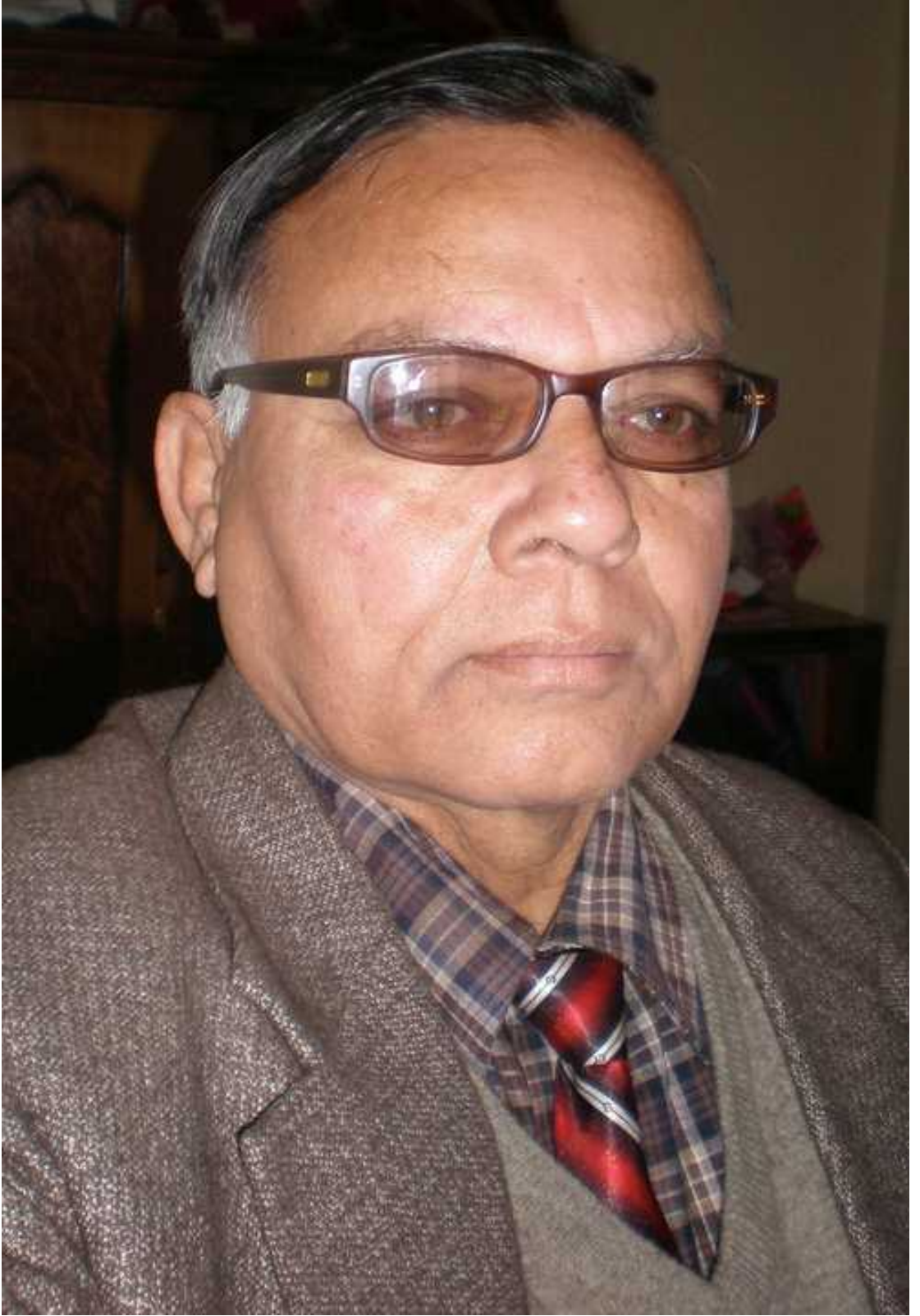
सिम्बोल नम्बर: १४००५१/२०७४

नियमित

त्रि.वि.वि.द.नं: ९-२-७७८-९८-२०१०

त्रि.वि. रा.रा.ब. क्याम्पस, जनकपुरधाम

२०७६

साहित्यकार रामभरोस कापडि 'भ्रमर'

शोध नायक

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संडकाय अन्तर्गत नेपाली शिक्षण विभाग रा.रा.ब.क्याम्पस जनकपुरधामका एम.ए.दोस्रो वर्ष दशौं पत्र (५४०-१) को प्रयोजनका लागि विद्यार्थी श्री रविकुमार साहले 'रामभरोस कापडि 'भ्रमर'को जीवनी व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन' शीर्षकमा शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । म उहाँको शोधकार्यप्रति सन्तुष्ट छु । यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्त नेपाली शिक्षण विभागमा प्रस्तुत गर्न सिफारिस गर्दछु ।

चन्देश्वर लाल कर्ण

सह प्राध्यापक

नेपाली शिक्षण विभाग

रा.रा.ब. क्याम्पस, जनकपुरधाम

धनुषा

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
रामस्वरुप रामसागर बहुमुखी क्याम्पस जनकपुरधाम
नेपाली शिक्षण विभाग

मिति : २०७६। ।

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत रा.रा.ब. क्याम्पस, जनकपुरधाम नेपाली शिक्षण विभागको छात्र श्री रवि कुमार साहले स्नोतकोत्तर तह (एम.ए.) नेपाली विषयको दोस्रो वर्षको दसौं पत्र (५४०-१) को प्रयोजनका लागि गर्नु भएको 'रामभरोस कापडि 'भ्रमर' व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन'शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका निमित्त स्वीकृति गरिएको छ ।

शोध मूल्यांकन समिति

क्र.स	पद	नाम	हस्ताक्षर
१	शोध निर्देशक तथा संयोजक	चन्द्रेश्वर लाल कर्ण सह प्राध्यापक	
२			
३			

वि.सं २०७६.

ई.सं. २०१९

कृतज्ञता-ज्ञापन

प्रस्तुत शोध प्रबन्ध मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय रा.रा.ब.क्याम्पस जनकपुरधाम धनुषाको नेपाली शिक्षण विभाग अन्तर्गत स्नोतकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौं पत्र(५४०-१) को प्रयोजनार्थ आदरणीय गुरुवर सह-प्राध्यापक श्री चन्देश्वर लाल कर्णको निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । नियमित सुभाब आवश्यक सामग्रीको जानकारी र कुशल मार्गनिर्देशन समेत दिई यस शोधकार्यको लेखनमा अभिप्रेरित गर्नुहुने शोध निर्देशकप्रति हार्दिक आभार एवं कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

शोधपत्रलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी शोधकार्य गर्ने अवसर प्रदान गरी शोधकार्य गर्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख श्री चन्देश्वर लाल कर्णज्यूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यस्तै नेपाली भाषा तथा साहित्यको क्षेत्रमा अध्ययन अध्यापन र शोधकार्यमा लाग्न केही समयदेखि प्रेरित गर्दै आएकोमा रा.रा.ब.क्याम्पस जनकपुरधाम र त्यहाँ स्थित शोधकार्यका क्रममा समुचित सल्लाह सुभाब अतिरिक्त आवश्यक सामग्रीसमेत उपलब्ध गराई दिने शोधकनायक आदरणीय गुरु श्री रामभरोस कापडि 'भ्रमर' र महेन्द्र बिन्देश्वरी बहुमुखी क्याम्पस, राजविराजका मैथिली विभागका उप-प्राध्यापक एवं वरिष्ठ पत्रकार श्री श्यामसुन्दर शशि ज्यूप्रति पनि म चिरन्तणी छु । शशिसरको सहयोग, राय, सल्लाह तथा सुभाब विना यो कार्यपत्र तयार पार्न कठिन हुने थियो ।

यसका साथै मलाई पढनका निम्ति जीवनको प्रारम्भदेखि नै उत्साह र प्रेरणा थप्ने पिता श्री रामलखन साह (रौनियार) एवम् माता श्रीमति दुलारी देवी साह र गुरु रमेश कुमार यादव एवम् रामउद्गार अधिकारीप्रति हृदयतः साष्टाङ्ग दण्डवत प्रणाम गर्न चाहन्छु । दाजु जितेन्द्र साह, भाउजु काजल गुप्ता, दिदी शिला, विमला, भिनाजु महेश, प्रमेश्वर, बहिनी अनिलाको सहयोग पनि अविश्रमणीय छ । प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्दा उत्साह थप्ने र मलाई लगातार अध्ययनमा प्रेरित गर्ने उनिहरुलाई नसम्झी रहन सकिदैन । साथै यस शोध कार्यलाई स्तरीय बनाउन सहयोग पुर्याउने मित्रहरु भलकराम काफ्ले, दिनेश मण्डल, संतोष साह, कपिल मण्डल र कुन्दन तिवारी समेतलाई पनि यस अवसरमा सम्भन्न चाहन्छु । कम्प्युटर टडकन गर्दा भन्कट नमानी

अमूल्य सहयोग पुर्याउने श्रीराम कम्प्युटरका रामभरोस मण्डललाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधप्रबन्ध उचित मूल्यांकनका लागि नेपाली विभाग रा.रा.ब.क्याम्पस जनकपुरधाम धनुषा समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

मिति:

रवि कुमार साह

शैक्षिक सत्र: २०७६/०७७

रोल नम्बर: १४००५१/२०७४

नेपाली शिक्षण विभाग

रा.रा.ब.क्याम्पस जनकपुरधाम,

धनुषा

विषय सूची

<u>क्र.सं.</u>	<u>शीर्षक</u>	<u>पृष्ठ संख्या</u>
	अध्याय-१ (एक)	
	शोध परिचय	
१.१	शोधपत्रको शीर्षक	१
१.२	शोधपत्रको प्रयोजन	१
१.३	विषय प्रवेश वा परिचय	१
१.४	शोध समस्या कथन	३
१.५	शोधको उद्देश्य	४
१.६	पूर्व कार्मको समीक्षा	४
१.७	प्रकल्पना	६
१.८	शोधको सीमा	७
१.९	सामग्री संकलन विधि	७
१.१०	शोध कार्यको औचित्य, महत्व र उपयोगिता	८
१.११	शोधपत्रको रूपरेख	९

अध्याय-२ (दुई)

रामभरोस कापडि 'भ्रमर' को जीवनी तथा व्यक्तित्व

२.१	रामभरोस कापडि 'भ्रमर' को जीवनी	१०
२.१.१	जन्म र जन्म स्थान	१०
२.१.२	माता पिता	१०
२.१.३	भ्रमरको बाल्यकाल	११
२.१.४	भ्रमरको शिक्षा	११
२.१.५	पारिवारिक अवस्था	११
२.१.६	साहित्यमा लाग्ने प्रेरणा	१२

२.१.७	भ्रमरको व्यवसायिक जीवन	१२
२.१.८	मान-सम्मान	१४
२.१.९	सामाजिक क्षेत्रमा सक्रियता	१५
२.१.१०	रुची र स्वभाव	१५
२.१.११	सम्मान तथा पुरस्कार	१६
२.२	रामभरोस कापडि 'भ्रमर' को साहित्यिक व्यक्तित्व	१६
२.२.१	विभिन्न व्यक्तित्वको रूपमा	१६
२.२.२	बाहिरी व्यक्तित्व	१६
२.२.३	आन्तरिक व्यक्तित्व	१७
२.२.३.१	साहित्यिक व्यक्तित्व	१७
२.२.३.२	नाटकव्यारका रूपमा	१७
२.२.३.३	कवि तथा गीत गजल कारका रूपमा	१८
२.२.३.४	सम्पादका रूपमा	१९
२.२.३.५	सामाजिक सेवा	१९
२.२.३.६	राम भरोस कापडि 'भ्रमर' को वंशवृक्ष	२०
२.२.३.७	मधेश आन्दोलनमा संलग्नता	२०
२.२.३.८	सम्पादक व्यक्तित्व	२१
२.२.३.९	पत्रकारका रूपमा	२२
२.२.३.१०	समालोचन व्यक्तित्व	२२
२.२.३.११	भाषिक व्यक्तित्व	२३
२.२.३.१२	राजनैतिक व्यक्तित्व	२३
२.२.३.१३	नेपाली पत्रकारिताका भ्रमरको योगदान	२३
२.२.३.१४	निष्कर्ष	२५

अध्याय-३ (तिन)

भ्रमरको साहित्यिक मात्रा र नेपाली साहित्यमा योगदान

३.१	भ्रमरको साहित्यिक यात्रा	२६
३.१.१	प्रथम चरण (२०२०।०२१-२०४६ साल)	२६
३.१.२	दोश्रो चरण (२०४६ सालदेखि हाल सम्म)	२७
३.२	नेपाली भाषामा प्रकाशित भ्रमरका कृतिहरू	२८
३.३	नेपाली भाषाका योगदान	२९
३.४	निष्कर्ष	३१

अध्याय-४ (चार)

४.१	भ्रमरको कृतिको विश्लेषण	३२
४.२	कथाकार भ्रमर	३२
४.२.१	हिरा	३३
४.२.२	भगजोगनी	३४
४.३	उपन्यासकारका रूपमा 'घरमुहा'	३६
४.४	कवि तथा गीत गजलारका रूपमा 'भ्रमर'	३९
४.५	नाटककारका रूपमा भ्रमरका उत्कृष्ट नाटकहरू (२०६३)	४२
४.६	मैथिली लोक संस्कृति विविध आथाम (२०७४)	
४.७	निष्कर्ष	४५

अध्याय-५ (पाँच)

५.१	भ्रमरका साहित्यिक कृति मूल्याङ्कन	४६
५.२	भ्रमरको साहित्यिक प्रवृत्ति	५०
५.३	उपन्यास एक झलक	५१
५.४	नेपाली मैथिली साहित्यमा उपन्यास	५२
५.५	सामाजिक उपन्यास घरमुँहा	५४

५.६ निष्कर्ष ५७

अध्याय-६ (छ)
उपसंहार र निष्कर्ष

६.१	उपसंहार	५८
६.२	निष्कर्ष	६१
६.३	सम्भाव्य शोध पत्र	६२
	सन्दर्भ कृति सूची	६३
	परिशिष्टाङ्क	६५-१२४

संक्षेपीकृत शब्दसूची

प्र.	:	प्रकाशित
एम.ए.	:	मास्टर्स अफ आर्ट्स
एस.एल.सी.	:	स्कूल लिभिङ्ग सर्टिफिकेट
डा.	:	डाक्टर
त्रि.वि.वि.	:	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
दो.सं.	:	दोस्रो संस्करण
ने.रा.प्र.प्र.	:	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
ने.शि.वि.	:	नेपाल शिक्षण विभाग
ने.स.वि.	:	नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय
पृ.	:	पृष्ठ
प्रा.	:	प्रधानाध्यापक
प्रा.लि.	:	प्राइभेट लिमिटेड
वी.एड.	:	व्याचलर्स अफ एजुकेसन
रा.दै.	:	राष्ट्रिय दैनिक
ले.	:	लेखक

शोधपत्रमा प्रयोग गरिएका लेखन चिन्हहरु

(,)	अल्पविराम
(!)	उद्गार
(‘ ’ / “ ”)	उद्धरण
(”)	ऐजन
(())	कोष्ठक
(/)	तिर्यक्
()	पूर्णविराम
(?)	प्रश्नवाचक
(-)	योजक
(:)	विसर्ग
(`)	संक्षेप